

KITOBXONLIKNI TARG'IB QILISH: RAQAMLI DAVRDA KITOBLAR O'QISHNING YANGI USULLARI

Xolmamatova Farangiz Rustam qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Xorijiy til va adabiyot yònalishi

Annotatsiya: Maqola zamonaviy dunyoda dolzarbligi ortib borayotgan raqamli o'qish fenomeniga bag'ishlangan. Tezisdan raqamli o'qishning xususiyatlari va raqamli davrda kitoblar o'qishda ta'lim natijalariga ta'sir qilishi va shuning uchun raqamli o'qishni fanlararo tadqiqotlar natijalari maqolada zamonaviy ta'lim muammolari kontekstida muhokama qilinadi. Ta'kidlanishicha, tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli o'qish va ko'rish orqali o'qish jarayonlari turli kognitiv mexanizmlarga tayanadi va shuning uchun formatlarning har biri muayyan vazifalarni hal qilishda afzalliklarga ega va aksincha, boshqalarni bajarishda cheklolarga ega. Raqamli matn bilan samarali sinchkovlik bilan ishlash uchun talabalarda maxsus o'qish strategiyalarini va yordamchi usullardan foydalanish qobiliyatini rivojlantirish kerak degan xulosaga keldi.

Kalit so'zlar: raqamli matn, elektron matn, raqamli o'qish, o'qish xabardorligi, o'qish strategiyalari

Mamlakatimizda keyingi yillarda yoshlar o'rtasida kitobxonlik madaniyatini targ'ib qilish borasidagi ishlar ko'lamini sifat darajaga ko'tarildi. Xususan, O'zbekiston prezidentining 2017 yil 13 sentyabrdagi "Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to'g'risida"gi qarori, Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 14 dekabrda № 781-sonli qarori bilan 2020-2025 yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash milliy dasturi va boshqa qator hujjatlar soha rivoji uchun dasturil amal vazifasini o'tamoqda.

Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 14 dekabrda № 781-sonli qarori bilan 2020-2025 yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash milliy dasturini uch bosqichda amalga oshirish ko'zda tutilgan. I bosqich - 2020-2021 yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish bo'yicha tashkiliy-huquqiy mexanizmlarni takomillash-tirish chora-tadbirlarini amalga oshirish; II bosqich -2022-2023 yillarda kitobxonlikka oid infratuzilmani mustahkamlash; III bosqich -2024-2025 yillarda yoshlarning kitobxonlik madaniyatini jadal rivojlantirish, ularning intellektual salohiyati o'sishi hisobiga inson kapitali sifatini yaxshilash kabi muhim mezonlar belgilangan.

Shuningdek, aholi, avvalo, yoshlarning ma'naviy-ma'rifiy, badiiy-estetik talablariga javob beradigan kitoblarni yuksak sifat bilan chop etish, nashriyotlar va ijodkorlar faoliyatiga ko'maklashish, bolalarga mo'ljallangan adabiyotlarni chop etishni qo'llab-quvvatlash, milliy va jahon adabiyotining eng sara namunalarini tarjima qilish, mutolaa madaniyatini yuksaltirish, respublikaning olis hududlarida va yoshga doir kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish, aholining kitobxonlik darajasi va kitobga qiziqishini tizimli o'rganib borish, kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan loyiha va tanlovlarni tashkil etish kabi dolzarb vazifalar ko'zda tutilgan. Kitobxonlikni rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar samaradorligini baholash tizimini ishlab chiqish, «Eng yaxshi kitobxon hudud», «Eng yaxshi kitobxon mahalla», «Eng yaxshi kitobxon ta'lim muassasasi» kabi reytinglarni joriy etish va boshqa muhim vazifalar belgilangan.

Ushbu maqolada biz birinchi yo'nalish bo'yicha batafsilroq to'xtalib o'tamiz va raqamli o'qishning xususiyatlari haqidagi hozirgi mavjud ilmiy g'oyalar o'qish ongini rivojlantirish uchun qanday ishlatilishini muhokama qilamiz. Shuni yodda tutingki, quyida birinchi navbatda raqamli o'qish bo'yicha xorijiy tadqiqotlarga havolalar mavjud. Rus tiliga asoslangan va rus tilida so'zlashuvchi kitobxonlar orasida bunday tadqiqotlarning etishmasligi aniq:

Bizda rus bolalari ekrandan qanday o'qishlari, bu o'qish va o'qishni tushunishda ularning xulq-atvor xususiyatlariga qanday ta'sir qilishini aniq tushuna olmaymiz, shuning uchun ushbu bosqichda biz chet ellik tadqiqotlar natijalarini rus tilidagi kontekstga ekstrapolyatsiya qilishga majburmiz.

1. Raqamli o'qishning afzalliklari va cheklovlarini tushunish, birinchidan, o'qish maqsadlari, matn turi va boshqa omillarga (agar tanlash imkoni bo'lsa) qarab o'qish formatini ongli ravishda tanlash uchun, ikkinchidan, raqamli o'qish bilan yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarni qoplash uchun (agar tanlash imkoni bo'lmasa).

Turli mamlakatlar tadqiqotchilari ekranda o'qish samaradorligi yuqoriroq ekanligiga rozi: a) qisqa matnlar bilan ishlashda; b) axborot matnlari bilan ishlashda; v) kashfiyotchi o'qish paytida. Shunday qilib, raqamli o'qishning eng nufuzli tadqiqotchilaridan biri Q. Liu elektron ommaviy axborot vositalari ma'lumot qidirish uchun ko'proq foydali degan xulosaga keladi [9] va amerikalik olimlar (Kaufman va Flanagan) uning fikriga qo'shiladilar, ular bu haqiqatga to'g'ri keladi. batafsil ma'lumot raqamli formatda yaxshiroq tushuniladi. Ushbu topilmalar qisqa matnlar va juda ko'p faktik ma'lumotlarga ega bo'lgan matnlar bilan ishlashda ekranda o'qish samaradorligi yuqori ekanligi haqidagi tasdiq bilan bog'liq. Ko'rinib turibdiki, agar siz matnni ekrandan o'qish yoki matnning qog'oz versiyasini olishni tanlash imkoniyatiga ega bo'lsangiz, ushbu mezonlarga tayanish maqsadga muvofiqdir. Badiiy matn, puxta tahliliy o'qishni talab qiluvchi uzun, izchil matn, ko'rinishdan yaxshiroq tushuniladi; Qisqa ma'lumot matnlari yoki kichik ma'no bloklariga bo'lingan matnlar - va

tadqiqotga ko'ra, hatto foydali bo'lishi mumkin - tanlov bo'lmagan vaziyatda, raqamli o'qishning qaysi xususiyatlari bu cheklovlarni aniqlab olishini tan olish muhimdir .

2. Raqamli oqish bilan ishlash uchun maxsus strategiyalar raqamli matn bilan ishlashda qiyinchiliklarni qoplashga yordam beradi. Ushbu strategiyalarni uchta toifaga bo'lish mumkin. Birinchi toifa raqamli o'qish samaradorligini sezilarli darajada kamaytiradigan chalg'ituvchilarning ta'sirini kamaytirishga qaratilgan. Buning uchun siz matn ustida yo'naltirilgan ishlash rejimini taklif qiluvchi maxsus dasturlarni o'zlashtirishingiz mumkin, bu esa ekranda qalqib chiquvchi oynalar, bildirishnomalar va boshqa chalg'ituvchi omillarning ko'rinishini yo'q qiladi; Bundan tashqari, unumli strategiya undan matnni o'qiyotganda qurilmadagi barcha chalg'ituvchilarni ongli ravishda o'chirish bo'lishi mumkin. O'yin formatida konsentratsiyani saqlashga yordam beradigan maxsus xizmatlardan foydalanish foydalidir - ularning yordami bilan siz diqqat bilan o'qish uchun sharoit yaratishingiz mumkin.

Yangi axborot texnologiyalarining rivojlanishi tufayli kitoblar hamma uchun, istalgan format va shaklda mavjud bo'ldi (elektron shaklda kitob bir vaqtning o'zida millionlab odamlar uchun mavjud). Boshqa tomondan, axborot texnologiyalari davri kitobning ma'no yaratish funksiyasini "yo'q qildi". Kitob o'zining asosiy vazifasini bajarishni to'xtatdi va odamlar uni qimmatli deb bilishni to'xtatdilar. Kitob zamonaviy axborot tsivilizatsiyasi juda ko'p miqdorda taqdim etayotgan o'yin-kulgilar bilan bir qatorda.

Biz hamma joyda bu xulosaning tasdig'ini topamiz. Ilmiy adabiyotlar bilan to'g'ri ishlashni kamdan-kam talabalar biladilar, ular ko'pincha ilmiy monografiyani badiiy kitob sifatida qabul qiladilar. Odamlar o'z ma'lumotlarini oladigan manba Vikipediya bo'lib, u erda "hech qanday maqola rasmiy tekshiruv jarayonidan o'tmaydi. Har qanday maqolani ishtirokchi hisobidan yoki loyihada ro'yxatdan o'tmasdan tahrirlash mumkin". Zamonaviy kitobxonlar klassiklarning buyuk asarlarini ham, zamonaviy "bir martalik" adabiyotni ham bir xil qiziqish bilan o'qiydilar.

O'quvchilar orasida kitobxonlikni targ'ib qilish maqsadida turli madaniy-ma'rifiy, intellektual tadbirlar o'tkazib kelinmoqda. O'quvchilar va ularning ota-onalari o'rtasida kitobxonlikni targ'ib qilish va rag'batlantirish maqsadida ta'lim muassasalarida "Kitob taqdimoti", "Adabiyot kunlari", "Kitobim-oftobim" nomli ma'rifiy tadbirlar, "Maktab-kutubxona-oila-jamoat tashkilotlari" xayriya tadbiri va ota-onalar ishtirokida "Bir farzandga - uch kitob" aksiyalarini hamda "Eng yaxshi kitobxon o'quvchi" va "Kitobxon maktab" tanlovlarini o'tkazish yo'lga qo'yilgan.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR ROYXATI:

1. Jurayev SH.S., Abu Ali ibn Sinoning falsafiy qarashlarida baxt-saodat masalasi// Academic Research in Educational Sciences, 2 (Special Issue 1), 395-401 P. Scientific Journal Impact Factor
2. Po'latov, Sh.N., Hindistonda pedagogik ta'limning rivojlanish bosqichlari. // "SCIENCE AND EDUCATION" Scientific journal Volume 1, Special issue 2020 21-27 P.
3. Po'latov, Sh.N., Rabindranat Tagorning Hindiston ilm-ma'rifatga qo'shgan xissasi.// "SCIENCE AND EDUCATION" Scientific journal Volume 1, Special issue 2020 136-144 P.
4. PULATOV SH.N. XIX asr oxiri - XX asr boshlarida Hindistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat. Academic Research In Educational Sciences. Volume 1. 2020 468-474 P.
5. Pulatov Sh.N. Sankhya-ancient Indian philosophical school. // PUSTAK BHARATI RESEARCH JOURNAL// JAN-June. ISSUE Toronto, Canada. No: 1-2, 2020.